

30. Το Ισλάμ (Α')

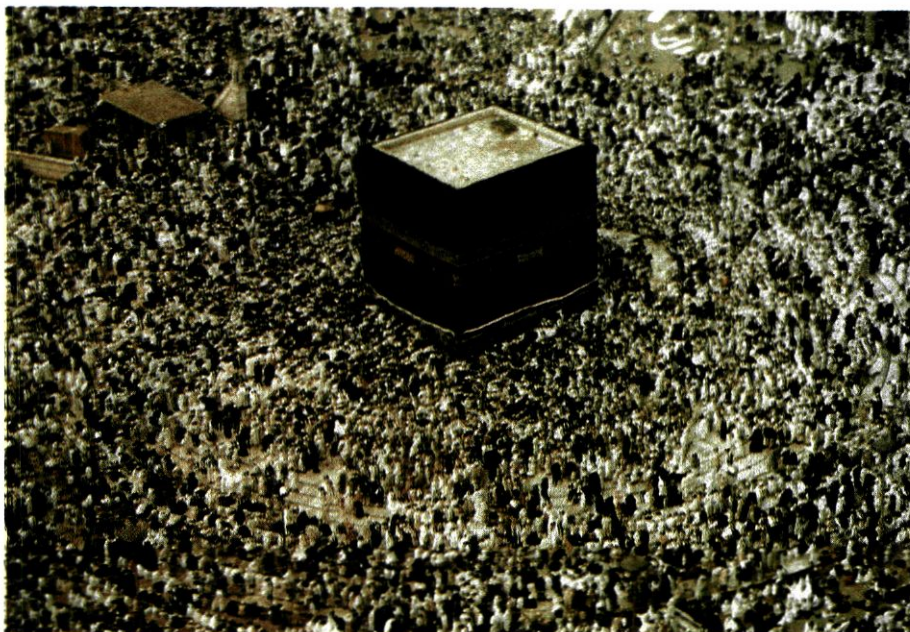
Ισλάμ σημαίνει «υποταγή» στο Θεό. Είναι η θρησκεία της υποταγής στο θέλημα του Θεού, όπως αυτό αποκαλύφθηκε στον προφήτη του Μωάμεθ. Το θέλημα αυτό στο Ισλάμ διαμορφώνει όλες τις όψεις της ζωής, κοινωνικές και ατομικές, ως τις παραμικρές λεπτομέρειες. Έτσι, το Ισλάμ αποτελεί μια θρησκεία, αλλά ταυτόχρονα μια πολιτική, πολιτισμική, κοινωνική και ηθική πραγματικότητα. Αριθμεί πάνω από 700.000.000 πιστούς, που ζουν οι περισσότεροι στο Πακιστάν, την Ινδία, το Μπανγκλαντές, τη Νοτιοανατολική Ασία και Ινδονησία, τις Αραβικές χώρες, την Αφρική, την Τουρκία, το Ιράν, το Αφγανιστάν, τη Ρωσία, τα Βαλκάνια κ.α.

α) Η προϊσλαμική θρησκεία στην Αραβία

Η θρησκεία που επικρατούσε στη χερσόνησο της Αραβίας πριν την εμφάνιση του Ισλάμ ήταν ένας συνδυασμός ανιμισμού* και πολυθεϊσμού. Πλατιά διαδεδομένη ήταν η λατρεία πνευμάτων που κατοικούσαν στα δέντρα και στις πηγές των οάσεων. Ανώτερος μεταξύ των θεοτήτων ήταν ο Αλλάχ, ο δημιουργός του κόσμου. Επίσης, διαδεδομένη ήταν και η λατρεία ιερών λίθων, για τους οποίους πίστευαν ότι περιέχουν κάποια δύναμη που μπορούσε να μεταδοθεί στον πιστό μέσω επαφής. Σημαντικό ιερό στο οποίο γίνονταν ετήσια προσκυνήματα ήταν η Καάμπα στη Μέκκα, ένα μεγάλο οικοδόμημα κυβικού σχήματος, χτισμένο πάνω σε έναν από αυτούς τους ιερούς λίθους, το οποίο στέγαζε, επίσης, αγάλματα πολλών από τις θεότητες. Υπήρχαν, επίσης, ιουδαϊκές και χριστιανικές κοινότητες.

β) Μωάμεθ: «ο προφήτης» των Αράβων

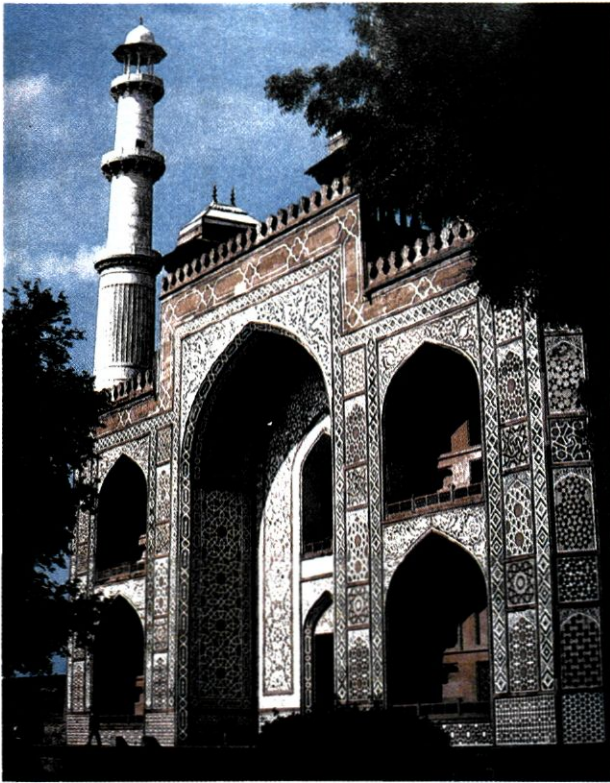
Ο Μωάμεθ γεννήθηκε το 570 μ.Χ. Λίγα είναι γνωστά για την παιδική του ηλικία. Ο πατέρας του πέθανε λίγο πριν γεννηθεί. Συγγενείς ανέλαβαν την ανατροφή του, πρώτα ο παππούς του και μετά ο θείος του. Νέος μπήκε στην υπηρεσία μιας πλούσιας χήρας, της Χαντίτζα, την οποία τελικά παντρεύτηκε. Στην οικογένειά του μεταξύ των διαφόρων θεοτήτων λάτρευαν ιδιαίτερα τον Αλλάχ. Ο ίδιος ήταν έντονα θρησκευτική φύση και συχνά απομονωνόταν για να προσευχηθεί. Έτσι, έζησε ως την ηλικία των σαράντα χρόνων. Τότε, συνέβη κάτι που άλλαξε ολό-

Προσκύνημα στην Καά,πα.

κληρη τη ζωή του. Σύμφωνα με το Κοράνιο, μια νύχτα που προσευχόταν στα βουνά εμφανίστηκε σ' αυτόν ο άγγελος Γαβριήλ, κρατώντας ένα κείμενο και τον διέταξε να το απαγγείλει. Ακολούθησαν και άλλα οράματα με τελικό αποτέλεσμα να του δημιουργηθεί η συνείδηση της προφητικής αποστολής, ότι δηλαδή ο Θεός τον κάλεσε για να μεταφέρει στους ανθρώπους την αλήθεια που θα του αποκάλυπτε.

Ο Μωάμεθ άρχισε την αποστολή αυτή, κηρύττοντας ότι ο Αλλάχ δεν είναι απλώς ένας, έστω ο υψηλότερος, μεταξύ πολλών θεών, αλλά ο μόνος υπάρχων και ότι η λατρεία οποιουδήποτε άλλου θεού αποτελούσε βλασφημία. Το πολυθεϊστικό περιβάλλον δεν μπορούσε να ανεχθεί αυτήν τη διδασκαλία και τον αντιμετώπισε με εχθρότητα. Τελικά, το 622 μ.Χ., ο Μωάμεθ εγκατέλειψε τη Μέκκα για μια άλλη πόλη, τη Μεδίνα. Το γεγονός αυτό ονομάζεται Εγίρα (Χίτζρα). Η χρονολογία 622 μ.Χ. είναι η αρχή του μουσουλμανικού ημερολογίου. Στη Μεδίνα ο Μωάμεθ έγινε δεκτός και απέκτησε μεγάλη δύναμη. Κατάργησε την ειδωλολατρία και οργάνωσε την πόλη αυτή με βάση τη νέα θρησκεία: το Ισλάμ. Έτσι, στη Μεδίνα το Ισλάμ απέκτησε για πρώτη φορά κάποια από τα βασικά του χαρακτηριστικά, όπως την ισχυρή αίσθηση της

Ισλαμική αρχιτεκτονική: Ο τάφος του αυτοκράτορα Ακμπαρ στην Αγκρα, Ινδία.

αδελφότητας μεταξύ των μελών του λόγω του κοινού πατέρα. Η αίσθηση αυτή συνέβαλε στην ανάδειξη της Μεδίνας, όπως αργότερα και όλου του Ισλάμ, σε εξαιρετική στρατιωτική δύναμη.

Όταν ο Μωάμεθ αισθάνθηκε αρκετά ισχυρός επιτέθηκε εναντίον της Μέκκας και την κυρίευσε το 630 μ.Χ. Ο Μωάμεθ μετέτρεψε την Καάμπα σε χώρο λατρείας του Αλλάχ και έκανε την πόλη κέντρο της νέας θρησκείας. Πέθανε το 632 μ.Χ και τον διαδέχθηκε, παίρνοντας τον τίτλο του διαδόχου (χαλίφη), ο στενός σύντροφός του Αμπού-Μπαάκρ.

γ) Το Κοράνιο και οι διδασκαλίες του

Στο Ισλάμ το Κοράνιο έχει τη θέση της απόλυτης αυθεντίας. Περιέχει το λόγο του ίδιου του Θεού, όπως αυτός τον αποκάλυψε στο Μωάμεθ μέσω του Γαβριήλ. Το περιεχόμενό του θεωρείται θείο και αλάθητο. Αποτελείται από συλλογές λόγων του Μωάμεθ και είναι χωρισμένο σε 114 κεφάλαια που ονομάζονται «σούρες», δηλαδή αποκαλύψεις.

Το Κοράνιο.

Οι βασικές διδασκαλίες του Κορανίου είναι:

1. Ο Θεός είναι ένας, ο Αλλάχ, και ο Μωάμεθ είναι ο προφήτης του. Άλλοι προφύτες, όπως ο Μωυσής, ο Ιησούς κτλ. προηγήθηκαν, αλλά ο Μωάμεθ είναι ο τελευταίος και ανώτερος από όλους, γιατί σ' αυτόν δόθηκε η τελική και ολοκληρωμένη αποκάλυψη.

2. Οι άγγελοι είναι δημιουργήματα του Αλλάχ και το έργο τους είναι να εκτελούν τις εντολές του. Ένας όμως από αυτούς, ο Ιμπλίσ (δηλαδή ο διάβολος) εξέπεσε. Στα όρια που του επιτρέπει ο Αλλάχ, ο Ιμπλίσ και οι άγγελοι που τον ακολούθησαν στην πτώση πειράζουν τους πιστούς με διάφορους τρόπους.

3. Η ζωή και οι πράξεις των ανθρώπων προκαθορίζονται από τη βούληση του Αλλάχ (κισμέτ), ο οποίος άλλον οδηγεί στο σωστό και άλλον αφήνει να πλανηθεί. Εντούτοις στην Τελική Κρίση ο άνθρωπος ανταμείβεται ή καταδικάζεται ως υπεύθυνος για τις πράξεις του. Ο συμβιβασμός αυτής της αντίφασης αποτέλεσε ζήτημα για τη μουσουλμανική θεολογία, η οποία προσπάθησε να το λύσει με διάφορους τρόπους.

4. Η ανταμοιβή, που συνίσταται σε μια παραδείσια ζωή με ποικίλες απολαύσεις, όσο και η καταδίκη, που συνίσταται σε φρικτά βασανιστήρια στην κόλαση περιγράφονται πολύ ζωντανά. Ιδιαίτερα τονίζεται η απόλαυση του παραδείσου ως ανταμοιβής για το θάνατο στη μάχη κατά των απίστων. Αυτή συνέβαλε στην ανάπτυξη του πολεμικού ζήλου που χαρακτήριζε τις στρατιές του Ισλάμ στη διάρκεια της ιστορίας του.

δ) Οι «πέντε στύλοι» του Ισλάμ

«Πέντε στύλοι», ονομάζονται τα πέντε υποχρεωτικά θρησκευτικά καθήκοντα του μουσουλμάνου πιστού. Αυτά είναι:

1) Η επανάληψη της φράσης «δεν υπάρχει άλλος Θεός παρά μόνο ο Αλλάχ και ο Μωάμεθ είναι ο προφήτης του». Πρόκειται για μια σύντομη ομολογία πίστης, που περιέχει τις δύο βασικότερες διδασκαλίες του Ισλάμ και προβάλλει το Μωάμεθ ως τον τελευταίο και μεγαλύτερο από τους προφήτες, αλλά και ως πρότυπο της ισλαμικής ζωής γενικά.

2) Η προσευχή. Αυτή κατέχει κεντρική θέση στη ζωή του πιστού. Κατά γενικό κανόνα ο μουσουλμάνος πρέπει να προσεύχεται, στρεφόμενος προς την κατεύθυνση της Μέκκας, πέντε φορές την ημέρα, συγκεκριμένα την ανατολή του ήλιου, το μεσημέρι, το απόγευμα, τη δύση του ήλιου και το βράδυ. Μέρα αφιερωμένη στην προσευχή είναι η Παρασκευή. Το μεσημέρι αυτής της μέρας οι πιστοί συγκεντρώνονται για να προσευχηθούν στο **τζαμί**, που είναι το κέντρο της κοινοτικής λατρείας. Στον τοίχο του τζαμιού που βλέπει προς τη Μέκκα υπάρχει μια ημικυκλική κόγχη που λέγεται μιχράμπ. Στραμμένος προς το μιχράμπ ο επικεφαλής λειτουργός, ο ιμάμης, απαγγέλλει τις προσευχές

---

1 Άλλα στοιχεία του τζαμιού είναι: α) Ο άμβωνας από τον οποίο ο ιμάμης ή κάποιος άλλος, ειδικός για το σκοπό αυτό λειτουργός, κηρύσσει. β) Ο μιναρές, δηλαδή ο πύργος από τον οποίο ένας άλλος λειτουργός, ο μουεζίνης, καλεί τους πιστούς στην προσευχή. γ) Ένα σιντριβάνι ή πηγή νερού, που χρησιμοποιείται για καθαρισμούς. Καθώς η εικονική διακόσμηση θεωρείται ειδωλολατρική η διακόσμηση του τζαμιού είναι ανεικονική. Στο Ισλάμ δεν υπάρχουν ιερείς και έτσι οι παραπάνω λειτουργοί δεν έχουν ιερατική ιδιότητα.

και προσκυνά σε δεδομένες στιγμές, ακολουθούμενος από τους πιστούς¹.

3) *Η ελεημοσύνη των φτωχών*. Αυτή τονίζεται ιδιαίτερα στο Ισλάμ. Στη διάρκεια της ιστορίας του πήρε μάλιστα τη μορφή φόρου, που αφαιρούνταν από τα εισοδήματα των πιστών. Σήμερα λίγες ισλαμικές χώρες έχουν διατηρήσει αυτό το σύστημα. Όπου αυτό έχει καταργηθεί η ελεημοσύνη γίνεται με τη μορφή της εθελοντικής προσφοράς.

4) *Η νηστεία*. Αυτή γίνεται το μήνα Ραμαντάν, που, εφόσον το μουσουλμανικό ημερολόγιο είναι σεληνιακό, δεν έχει μόνιμη θέση μέσα στο έτος. Συνίσταται στην αποχή από κάθε είδους τροφή από την ανατολή μέχρι τη δύση του ήλιου.

5) *Η ιερή αποδημία ή προσκύνημα στα ιερά μνημεία της Μέκκας*. Λέγεται Μεγάλο Προσκύνημα ή Χατζ. Απαιτείται από όλους τους μουσουλμάνους να το πραγματοποιήσουν τουλάχιστο μια φορά στη ζωή τους.

Εκτός από τους «πέντε στύλους» υπάρχει ένα πλήθος άλλων υποχρεώσεων και εθίμων που τηρούνται κοινά από τους μουσουλμάνους και χαρακτηρίζουν την ισλαμική κοινωνία. Πρόκειται για διατάξεις που αφορούν σε θέματα όπως η τροφή, ο γάμος, το διαζύγιο, η κληρονομιά κτλ. Υπάρχουν εξάλλου απαγορεύσεις που αφορούν στα τυχερά παιχνίδια, το χοιρινό κρέας, την κατανάλωση αλκοόλ κ.ά.²

Η θέση της γυναίκας στο Ισλάμ από πολλές απόψεις είναι κατώτερη από εκείνη του άνδρα. Ενώ έχει τα ίδια θρησκευτικά καθήκοντα με αυτόν, σε πολλά θέματα βρίσκεται σε μειονεκτική θέση. Π.χ. οι άρρενες κληρονόμοι παίρνουν μεγαλύτερο ποσοστό της κληρονομιάς· το διαζύγιο είναι δικαίωμα του άνδρα, που δεν έχει παρά να το αναγγείλει στη γυναίκα· σε κάποιες ισλαμικές χώρες η γυναίκα ζει σχεδόν έγκλειστη

---

² Όλα αυτά περιλαμβάνονται σε ένα εξαιρετικά λεπτομερειακό σώμα νόμων που αναπτύχθηκε βαθμιαία μέσα στο Ισλάμ και ονομάζεται **σαρία**, για της οποίας την ανάπτυξη, τη διδασκαλία και την εφαρμογή υπεύθυνη είναι η τάξη των *ουλεμά* ή *μουλά*, που είναι μια τάξη κυρίως νομικών και επέχει τη θέση ιερατείου με μεγάλη δύναμη.

και, ανάλογα με τη χώρα, υποχρεώνεται να καλύπτει το σώμα και το πρόσωπό της.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Η πίστη και η απιστία έχει καθοριστεί από τον Αλλάχ

Όσον αφορά τους άπιστους, είτε τους προειδοποιείς είτε όχι, αυτοί δεν θα έχουν πίστη. Ο Αλλάχ έχει σφραγίσει τις καρδιές τους και τα αυτιά τους, η όρασή τους έχει θολώσει και μια θλιβερή τιμωρία τους περιμένει.

(Κοράνιο, Η αγελάδα).

2. Αντεκδίκηση στην αιματοχυσία

Πιστοί, επιβάλλεται αντεκδίκηση στην αιματοχυσία: ένας ελεύθερος άνθρωπος για ένα ελεύθερο, ένας σκλάβος για ένα σκλάβο, και ένα θηλυκό για ένα θηλυκό. Αυτός που συγχωρείται από το θλιμμένο αδελφό θα διωχθεί σύμφωνα με το έθιμο και θα του πληρώσει ένα γενναιόδωρο ποσό. Αυτή είναι μια σπλαχνική άφεση από τον Κύριό σας. Αυτός που θα γίνει παραβάτης στο μέλλον θα τιμωρηθεί αυστηρά.

(Κοράνιο, Η αγελάδα).

3. Οι άντρες είναι ανώτεροι από τις γυναίκες

Οι άντρες εξουσιάζουν τις γυναίκες επειδή ο Αλλάχ τους έκανε ανώτερους από τις γυναίκες και επειδή ξοδεύουν τα αγαθά τους για να τις συντηρήσουν. Οι καλές γυναίκες είναι υπάκουες. Κρύβουν τα απόκρυφα μέρη τους επειδή ο Αλλάχ τα έχει κρύψει. Αυτές δε που φοβάστε πως είναι ανυπάκουες, να τις συμβουλευέτε, να τις στέλνετε σε χωριστά κρεβάτια και να τις χτυπάτε. Έπειτα αν σας υπακούσουν, να μην κάνετε καμία άλλη πράξη εναντίον τους. Ο Αλλάχ είναι ανώτερος, υπέροχος.

(Κοράνιο, Γυναίκες).

4. Ο πιστός στον Αλλάχ είναι όργανό του

Πιστοί, όταν περικυκλώνετε τις στρατιές των άπιστων μην τους γυ-

ρίζετε τις πλάτες φεύγοντας. Αν αυτή τη μέρα κάποιος γυρίσει την πλάτη του σε αυτούς, εκτός αν το κάνει για λόγους τακτικής, ή για να ενωθεί με μια άλλη ομάδα, θα προκαλέσει την οργή του Αλλάχ και η Κόλαση θα γίνει κατοικία του: μια κακή μοίρα.

Δεν είσαστε εσείς αλλά ο Αλλάχ που τους έσφαξε. Δεν είσαστε εσείς που τους χτυπήσατε: ο Αλλάχ τους χτύπησε για να μπορέσει Αυτός να ανταμείψει πλουσιοπάροχα τους πιστούς. Αυτός τα ακούει όλα και τα βλέπει όλα. Σίγουρα Αυτός θα συντρίψει τα σχέδια των άπιστων.

(Κοράνιο, Τα λάφυρα).

5. Ιερό προσκύνημα στη Μέκκα

Αν κάποιος από εσάς εν καιρώ ειρήνης συνδυάζει την επίσκεψη με το προσκύνημα, πρέπει να προσφέρει τέτοια δώρα που μπορεί να διαθέσει, αλλά αν του λείπουν τα μέσα ας νηστεύσει τρεις μέρες κατά τη διάρκεια του προσκυνήματος και επτά μετά την επιστροφή του, δηλαδή δέκα συνολικά μέρες. Αυτό επιβάλλεται σε αυτόν που η οικογένειά του δεν είχε μεταβεί στο Ιερό Τέμενος.

(Κοράνιο, Η αγελάδα).

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Πώς αντιλαμβάνεστε την προφητική ιδιότητα του Μωάμεθ;
2. Ποιες είναι οι βασικές διδασκαλίες του Ισλάμ;
3. Οι πέντε στύλοι του Ισλάμ προσφέρουν στοιχεία πνευματικής ζωής στον πιστό;
4. Αναζητήστε ως θέμα εργασίας τα στοιχεία που συνέβαλαν στην επιτυχία της επιβολής του Ισλάμ.

